Erityisasiantuntija Joni Rehunen

Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

HE 150/2024 VP; HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAIKSI TYÖTTÖMYYSETUUKSIEN RAHOITUKSESTA ANNETUN LAIN JA TYÖTTÖMYYSKASSALAIN 7 LUVUN OTSIKON JA 27 §:N MUUTTAMISESTA

Esityksessä ehdotetaan vahvistettavaksi vuoden 2025 työttömyysvakuutusmaksujen määrät. Työttömyysvakuutusmaksuilla rahoitetaan muun muassa työttömyysturvamenoja ja maksut on vahvistettava siten, että Työllisyysrahasto voi suoriutua sen vastattavana olevien työttömyysetuuksien rahoituksesta ja muista lakisääteisistä menoistaan. Työttömyysvakuutusmaksut vahvistetaan lailla vuosittain kalenterivuodeksi kerrallaan. Hallituksen esitys on valmisteltu Työllisyysrahaston esityksen pohjalta.

Vuoden 2025 työttömyysvakuutusmaksut

Maksuja esitetään alennettavaksi. Ehdotuksessa on otettu huomioon ennusteet talouden ja työllisyyden kehityksestä sekä viimeaikaiset muutokset ansiopäivärahaan ja aikuiskoulutusetuuksiin.

Ehdotuksen mukaan vuonna 2025 palkansaajan työttömyysvakuutusmaksu olisi 0,59 prosenttia palkasta, kun vuonna 2024 palkansaajan työttömyysvakuutusmaksu on 0,79 prosenttia palkasta. Työnantajan maksu olisi vuonna 2025 0,20 prosenttia palkasta palkkasumman 2 455 500 euroon asti ja sen ylittävältä osalta 0,80 prosenttia. Tällöin työnantajan keskimääräinen maksu olisi arviolta 0,61 prosenttia palkasta, josta 0,02 prosenttiyksikköä kohdistuisi muutosturvan rahoitukseen. Vuonna 2024 työnantajan keskimääräinen maksu on 0,82 prosenttia palkasta.

Vastaava suhteellinen muutos ehdotetaan tehtäväksi myös yrityksen osaomistajien, valtion liikelaitosten ja yliopistojen työttömyysvakuutusmaksujen määriin. Yliopistojen työttömyysvakuutusmaksu olisi 0,20 prosenttia palkasta palkkasummaan 2 455 500 euroon asti ja sen ylittävältä osalta 0,49 prosenttia palkasta. Yrityksen osaomistajan palkansaajan maksu olisi 0,30 prosenttiaja työnantajan maksu 0,20 prosenttia palkasta. Valtion liikelaitoksen maksu olisi 0,20 prosenttia palkasta palkkasummaan 2 455 500 euroon asti ja sen ylittävältä osalta 0,43 prosenttia.

Esitettävät maksuprosentit perustuvat arviolle 8,1 prosentin keskimääräisestä työttömyysasteesta vuodelle 2025.

Työllisyysrahasto arvioi vuonna 2025 työnantajien työttömyysvakuutusmaksuista kertyvän 581 miljoonaa euroa ja palkansaajan maksuja noin 621 miljoonaa euroa.

Irtisanovan työnantajan muutosturvamaksu

Irtisanovan työnantajan muutosturvamaksu perustuu Kansaneläkelaitoksen tai työttömyyskassan maksamaan muutosturvarahaan ja sen määrä on muutosturvaraha kerrottuna muutosturvakertoimella. Täydeksi muutosturvamaksukertoimeksi vuodelle 2025 ehdotetaan asetettavaksi 2,2, kun se nykyisin on 2,9. Kun työnantajakohtainen maksukerroin asetettiin, arvioitiin sen tuottaman tulon kattavan puolet muutosturvamenosta. Työllisyysrahaston laskelmien mukaan kesäkuun 2024 loppuun mennessä muutosturvamaksuilla olisi katettu kumulatiivisesti noin 90 prosenttia maksetuista muutosturvamenoista. Vuoden 2023 alusta voimaan tulleen muutosturvan käyttö on käynnistynyt verrattain hitaasti, mutta vuonna 2024 muutosturvan määrä on kasvanut suhteessa vuoteen 2023. Lyhyen voimassaolon johdosta luotettavien arvioiden tekeminen tulevasta kehityksestä on haasteellista. Tämä puoltaa maltillisen alennuksen tekemistä muutosturvakertoimeen.

Omavastuu- ja muutosturvamaksun palkkasummarajat

Esityksessä ehdotetaan myös korotettavaksi työnantajan työttömyysturvan omavastuumaksussa sovellettavat palkkasummarajat työttömyysvakuutusmaksun palkkasummarajaa vastaavasti vuoden 2024 palkkakertoimella. Täysimääräinen omavastuumaksu perittäisiin, jos yrityksen palkkasumma olisi vähintään 39 288 000 euroa. Jos palkkasumma olisi tätä pienempi, omavastuumaksu alenisi lineaarisesti siten, että omavastuumaksua ei perittäisi, jos palkkasumma olisi enintään 2 455 500 euroa. Myös irtisanovan työnantajan muutosturvamaksun maksuvelvollisuuteen liittyviä palkkasummarajoja ehdotetaan tarkistettaviksi vastaamaan vuoden 2024 palkkakerrointa.

Muut ehdotukset

Edellä kerrottujen muutosten lisäksi esityksessä ehdotetaan joitakin muutoksia, jotka eivät tavallisesti sisälly vuosittain annettavaan esitykseen seuraavan vuoden työttömyysvakuutusmaksuista.

Esityksessä ehdotetaan luovuttavaksi Työllisyysrahaston vuosittaisesta 50,3 miljoonan euron tilityksestä Kansaneläkelaitokselle peruspäivärahan rahoitukseen. Ehdotettu rahoitusmuutos liittyy sosiaaliturvarahastoille syntyvien säästöjen kanavointiin valtiolle ja kunnille niiden velkaantumisen vähentämiseksi. Tämä toteutettaisiin hallituksen esityksessä eduskunnalle sosiaaliturvarahastojen säästöjen valtion ja kuntien talouden vahvistamiseen ohjaamista ja sairauspäivärahan muutoksia koskevaksi lainsäädännöksi (HE 123/2024 vp). Sairausvakuutuksen sisällä toteutettavaksi ehdotettu ratkaisu mahdollistaa sen, että työttömyysvakuutusmaksun tuotosta ei jatkossa tilitettäisi peruspäivärahan rahoitukseen erillistä 50,3 miljoona euron erää.

Työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain 14 d §:n 3 momentissa säädetään velvollisuudesta antaa Työllisyysrahastolle huhtikuun ja lokakuun loppuun mennessä tiedot työttömyysturvalain 9 luvun 1 §:n 2 momentissa tarkoitetuista lausunnoista. Mainitun lainkohdan mukaiset lausunnot annetaan henkilön oikeudesta muutosturvaan. Nykyisin lausunnot Työllisyysrahastolle antaa KEHA-keskus. Lakia on muutettu 1.1.2025 voimaan tulevalla lailla 387/2023 siten, että jatkossa lausunnot antaisi työvoimaviranomainen eli käytännössä kaikki 45

työllisyysaluetta. Lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että jatkossakin lausunnot antaisi nykytilaa vastaavasti keskitetysti KEHA-keskus.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan tehtäväksi työttömyyskassalakiin ansiopäivärahan perusosan rahoitusuudistuksesta seuraavat tekniset muutokset.

Esityksen vaikutukset

Työllisyysrahaston valtiovarainministeriön talousennusteilla tekemän arvion mukaan, Työllisyysrahaston alijäämän arvioidaan olevan 263 miljoonaa euroa vuonna 2025. Tänä vuonna tuloksen arvioidaan olevan noin 644 miljoonaa euroa alijäämäinen.

Työttömyysvakuutusmaksu on sekä työnantajan että palkansaajan verotuksessa vähennettävä meno. Tässä esityksessä ehdotettujen muutosten arvioidaan kasvattavan ansiotuloveroja yhteensä noin 81 miljoonalla eurolla, josta valtion osuus on 59 miljoonaa euroa, kuntien osuus on 17 miljoonaa euroa, seurakuntien osuus on 2 miljoonaa euroa ja Kansaneläkelaitoksen osuus on 2 miljoonaa euroa. Lisäksi ehdotettujen muutosten arvioidaan kasvattavan yhteisöverotuloja yhteensä 36 miljoonalla eurolla, josta valtion osuus on 27 miljoonaa euroa ja kuntien osuus on 9 miljoonaa euroa.

Palkansaajamaksun tuotosta tilitetään Kansaneläkelaitokselle peruspäivärahojen rahoitukseen osa, joka vastaa kassaan kuulumattomien osuutta palkansaajamaksun tuotosta. Ehdotetulla maksulla peruspäivärahojen rahoitukseen tilitetään vuonna 2025 arviolta 88 miljoonaa euroa. Tilitys pienenee huomattavasti vuoden 2024 arvioidusta 167 miljoonasta eurosta, koska palkansaajien vakuutusmaksujen pienentäminen johtaa tilityksen perusteena olevan palkansaajan vakuutusmaksutuoton pienenemiseen sekä siksi, että Kansaneläkelaitokselle ei tilitettäisi enää erillistä 50 300 000 euron vuosittaista erää peruspäivärahan rahoitukseen. Ottaen kuitenkin huomioon peruspäivärahamenon arvioidun pienenemisen sekä sen, että vuodesta 2025 lähtien myös kunnat osallistuvat peruspäivärahan rahoitukseen, valtion rahoitusosuus peruspäivärahasta vuonna 2025 pienenisi arviolta noin 4 miljoonalla eurolla.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2025.